

MAGYAR SZOCIÁLPOLITIKA

BÖHM VILMOS ELŐADÓI BESZÉDE
A MAGYARORSZÁGI SZAKSZERVE-
ZETEK 1918 MÁJUS 25-ÉN ÉS 26-ÁN
MEGTARTOTT KONGRESSZUSÁN

BUDAPEST, 1918
A NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA

A magyarországi szakszervezetek 1918 május 25-én és 26-án Budapesten, a régi képviselőház üléstermében rendkívüli kongresszusra gyűltek össze, hogy tárgyaljanak különösen a „magyar szociálpolitika nagy elhanyagoltságáról, amely a háborús időkben egyre inkább kirívóbb lett. A rendkívüli szakszervezeti kongresszus napirendje ez volt:

1. *A magyar szociálpolitika.*
2. *Az egyesülési és gyülekezési jog.*
3. *A bányatárspénztárak és a dohánygyári betegsegélyzők.*

A napirend 1. pontjának az előadója *Böhm Vilmos*, a Szakszervezeti Tanács tagja volt. A kongresszus tárgyalásainak folyamán *Szakasits Árpád* indítványára egyhangú határozatban kimondotta a kongresszus, hogy az előadói beszédet kinyomatja és minél szélesebb körökben terjeszti a munkások soraiban.

A magyar szociálpolitika

— ez volt Böhm Vilmos kétóránál hosszabb időben előadott referátumának a címe. Az előadó a következőket mondotta:

Az emberpusztítás esztendői.

Négy esztendeje, hogy az európai kapitalista államok imperialistáinak gazdasági versengéséből származó háború dul Európa népei között.

Azonban minden állam, minden nép, amelyet belekergetett a háború végzetébe, *igyekszik a megmaradt erővel a háború pusztító hatását ellensúlyozni*. Mennél magasabb kultúrában élnek a népek, mennél öntudatosabb gazdasági erők vezetik az ország politikáját, annál korábban kezdték meg, annál nagyobb erővel folytatják a jóvátétel munkáját. A háború mindent eltipró pusztításainak ellensúlyozására az emberi és gazdasági javak megmentése, a háború utáni időkre való biztosítása, — ez a célja a kulturállamok kormányzatának.

Órákig tartana, ha fel akarnám sorolni Németország, Franciaország, Anglia törvényhozásának háborús szociálpolitikai, népvédelmi alkotásait. A sokat ócsárolt Ausztriának úgynevezett munkaképtelen parlamentje a háború alatt, ha napokra, hetekre összejött, többet tett a nép védelemért, mint a Tiszának az intelligencia uralmán felépített törvényhozása.

A magyar konfúzió-hivatal.

Akár tudatlanság, akár tudatos osztály önzés vezeteti négy év óta az ország háborús uralmát és kormányzatát, gonoszabb kártevással már nem intézheték volna a nép sorsát, mint ahogy intézik. *Dickens*, a nagy angol író, egyik, a világ minden kulturnyelvére lefordított nagyszerű regényében a tizennyolcadik század elején uralkodó angol kormányzat tehetetlenségét és népellenes magatartását írja le. Hogy a kiváltságosok hatalmát biztosíthassák, hogy a nép sorsának javítására irányuló minden törekvést csirájában elfojthassanak, egy *konfúzió-hivatal*t állítottak fel, amely konfúzió-hivatalnak az volt a célja, hogy *minden okos gondolatot, minden célszerű intézkedést, minden törekvést, amely az uralmon lévők ellen és az elnyomottak mellett akar érvényesülni, eltiporjanak, lehetetlenné tegyenek.*

Dickens mesteri tollára volna szükség, hogy a magyar kormányzat, a magyar bürokrácia és adminisztráció *egyetlen, nagy, egységes konfúzió-hivatalának képét megrajzoljuk. Egy hang: „Nálunk kettő is van!”*) Nem, csak egy van, egy: *az egész magyar államhatalom.* („Úgy van!”) Nálunk nem volt szükség külön konfúzió-hivatal felállítására, *Minden minisztérium, az egész törvényhozásunk, az állami, törvényhatósági és községi adminisztráció egy egységes, oszt-hatatlan konfúzió-hivatalt alkot,* amelynek egyetlen bevallott és be nem vallott célja teljesen egyezik az angol külön konfúzió-hivatal céljaival: *megakadályozni minden néven nevezendő haladást, megakadályozni minden törekvést, amely a dolgozó milliók sorsának megjavítására irányul, lehetetlenné tenni minden igyekezetet, amely meg akarja törni azoknak a hatalmát, akik ennek a szerencsétlen országnak a sorsát évtizedek, évszázadok óta intézik.*

A konfúzió-hivatal, a magyar államgépezet a háború kezdete óta a mai napig hivatásának minden tekintetben legmegfelelőbben teljesítette feladatait. Mináén nyomorúság, minden szenvedés, minden nélkülözés, minden elnyomatás *ennek* a konfúzió-hivatalnak a dicsőséges működéséből származik. *Ennek* a hivatalnak a szellemében szervezték meg *a magyar közéletmezés* (Derűtség.) *fejnélküli hivatalát*, ahol közéletkezés helyett hihetetlen mennyiségű aktagyártás folyik, ahol rendeleteket gyártanak, amelyeknek végrehajtásáról a minisztertől az utolsó díjnkig emberfiának fogalma nincsen. (*Egy hang:* „Korpanyér...!”) Itt rendelkeznek a *rekvirálások* ügyében, itt rendelik, el a rekvirálásokat oly megyékben, ahol a legnagyobb a nélkülözés, ahol egy szem búzát sem lehet találni; itt hunynak szemet a *nagybirtokosok* üzelmei fölött, akik a fogyasztók terhére évről-évre milliókat keresnek. Itt rendezik az *olcsó közéletmezést* oly formában, hogy évről-évre *emelik a gabona és hús árát*, itt találták ki a németországi öt-márkás, az ausztriai nyolckoronás húsarak mellett a magyar tizennyolckoronás szociális olcsóhús-akciót. (*Zajos felkiáltások:* „Pfuj!”) A tisztelt kongresszus túlságosan korán háborodott fel, mert éppen tegnap jóvátették ezt a hibát: a közéletmezési miniszter 6 millió koronát kért arra, hogy ezt az árat leszállíthassa és becsületére legyen mondva a magyar kormánynak, minisztertanácsnak: ezt a 6 millió koronát sem adta meg. (Nagy zaj.)

Ez a konfúzió-hivatal *maximálja* akkor az élelmiszerek és életszükséglet! cikkek árait, amikor az árak már a megfizethetlenség magasságába szöktek. *Ez* a hivatal *foglalja le* a gabonát és élelmiszereket akkor, amikor az árdrágítók hada az utolsó búzaszemet, az utolsó csöpp zsírt, az utolsó cipőt és ruhadarabot biztos helyeken elrejtett. (*Egy hang:* „Kapunk zsírt 30 koronáért!”) *Ez* a hivatal ad ki *cipő- és ruhajegyeket* a háború negyedik évében, amikor cipő és ruha már egyáltalán nem kapható, vagy csak olyan áron, hogy azt munkásember, alkalmazott, állami tisztviselő egyáltalában be nem szerezheti. *Ez* a hivatal állít fel *központokat* a fogyasztók érdekeinek védelmére, amely központok működésében csak a termelők

találják meg számadásukat, amely központok főfeladatuknak tekintik, hogy a fogyasztók ki-
uzsorázásia árán milliókat keressenek. Ez a hi-
vatal keresi ki *a közgazdasági élet exponált he-
lyeire a legalkalmatlanabb emberekéhez* a hivatal
állított *a zöltségközpont élére zeneszerzőt.* (Nagy de-
rűltség.) És most, a háború negyedik évében *ez* a hiva-
tal akarja *megszüntetni a drágaságot* saját külön
bölc metódusa szerint olyképen, hogy az életszük-
ségleti cikkek fennmaradó és fokozódó drágasága
mellett a munkabéreket, a tisztviselői fizetéseket
igyekszik leszállítani!

És a konfúzió-hivatal az egész magyar állami gé-
pezet *ennek* a hivatalnak a bölcsessége küldött két
nappal ezelőtt egy leiratot az érdekeltségnek, amellyel
*úgy akarja megszüntetni a szénhiányt, hogy a jövőben
a lekötött helyzetben lévő munkanélküliektől el akarja
vonni a nyomorúságos 75%-os segélyt és az önhibájuk-
on kívül nyomorba kerülőket a háborús drágaság
mellett a biztos éhhalálba kergeti.* A szénhiány meg-
szüntetésére nem is képzelhetünk okosabb, tökélete-
sebb megoldást.

A munkásosztály azonban a konfúziós államgépe-
zet minden erőlködése ellenére meg akarja változtatni
a nyomorúságnak, a dolgozók elnyomatásának, az örö-
kös szenvedésnek ezt a magyar poklát. *Soha erőtelje-
sebben, soha nagyobb nyomatékkal nem mutatkozott
a munkásságnak ez az elhatározása,* mint éppen a há-
borús elnyomatás és lekötöttség alatt, mint a háború
negyedik évében, hogy odakiáltsuk, hogy *elég volt
már ezekből.* („Úgy van!”) *Soha nagyobb erővel nem
lépett fel a mai állapotok megváltoztatásának szüksé-
gessége, mint a háború alatt,* mert soha világosabban!
és szemléltetőbben nem mutatkozott az uralkodó osz-
tályoknak szemérmetlen uzorapolitikája, a nép érde-
keivel mit sem törődő kizsákmányoló rendszere, mint
éppen a háború alatt.

Két táborban.

Két hatalmas táborra osztotta a háború a népek
millióit. Az *egyik* táborban azok, akik a *fronton* életük
és egészségük árán megvédik az ország,
földjét, házát, birtokait; ezekhez csatlakoz-

nak azok a férfiak és nők, akik *a front mögött* a négy esztendő óta tartó, az emberi idegeket, testet és lelket öllő szakadatlan munkával mérhetetlen nélkülözés és szenvedés árán tartják fenn az ország közgazdaságát, termelik a javakat, biztosítják az állam hadviselő lehetőségeit. Ezek *javakat termelnek*.

A *másik* táborban néhány ezer vagy tízezer kiváltságos, akik közönséges emberi elmével szinte át sem gondolható *hasznot, erőt és hatalmat* *szereznek* a háborúban.'

(„Úgy van!”)

És sehol sem oly mérhetetlen az úr a két tábor között, mint Magyarországon. A nyomor bilincsbevert alanyai a magyar pokolban” Szenvednek a legtöbbet, a nyomor és szenvedés vámszedői itt találják meg legkívánatosabb eldorádójukat.

Vizsgáljuk meg, milyen

a pusztuló Magyarország néhány fekete adata,

amely ennek a két tábornak a viszonyát mutatja. Elsősorban egynéhány adatot *a magyar munkaerő számáról*. A háború milliós javakat pusztított el, a pusztítás azonban egyetlen ponton sem sújtja érzékenyebben a társadalmat, mint az emberpusztítás terén. *Százezrek halnak el a harctéren, százezrek pusztulnak el az országban és az állam egy lépést sem tett a megmaradt népesség megmentésére, a jövő munkaerejének, tehát az ország fennállásának és fejlődésének a biztosítására. Magyarország már a háború előtt is vezetett a legféltelenebb emberpazarlás terén. Az emberprodukción terén Magyarország az utolsók között maradt, ezzel szemben itt volt a legnagyobb a halálozás aránya, Magyarországon pusztult el a legtöbb gyermek, Magyarország szállította a legtöbb népbetegséget.*

Hogy Magyarországon volt a legnagyobb a halálozás aránya már a háború előtt, azt bizonyítja ez a statisztika: Meghalt 1,000.000 lakos közül 1906-1910-ben:

Franciaországban	291
Olaszországban	710
Angliában	789
Németországban	827
Ausztriában	1440
Magyarországban	1752

Hogy Magyarországon a népmozgalmi (szülés, halálozás) pazarlás a legnagyobb volt, azt ezek az adatok mutatják:

Szaporodás 100 léleknél	Szülés és haláletet
Dánia	282
Németország	346
Oroszország	450
Olaszország	468
Ausztria	492
Magyarország	528

Magyarországon volt a legnagyobb a gyermekhalálozás aránya, Magyarországon több gyermek született, mint bárhol, de több is pusztult el, mert a nyomorúságos táplálkozás, a sok népbetegség egyre pusztított. Itt volt a legnagyobb gyermekhalálozás. 100 élveszülettre esett 5 éven aluli elhalt:

Angliában	13.8
Franciaországban	17.5
Németországban	22.5
Olaszországban	25.1
Ausztriában	28.1
Magyarországon	31

1-5 éves korban meghalt 100 élveszületett közül:

Angliában	2.4
Franciaországban	4.9
Németországban	5.1
Ausztriában	7.9
Magyarországon	10.02

És ha kutatjuk, hogy mi okozta ezt a nagy pusztulást, mely betegségek okozták ezt, akkor azt kell találnunk, hogy *a tuberkulózis, a vörheny, a született életgyengesség volt a halálozások okozója*. Tízezer lakosra esett *tuberkulózisban* való halálozás:

Magyarországon	86.7
Németországban	16
Angliában	22
Franciaországban	21.8
Ausztriában	35.6

Vörhenyben való halálozás:

Magyarországon	6.5
Németországban	1.1
Angliában	0.7
Franciaországban	0.7
Európai Oroszországban	7.5
Ausztriában	3.5

Született életgyengesség miatt meghalt tízezer lakos közül:

Magyarországon	36.4
Németországban	11.2
Angliában	7.8
Franciaországban	6.1
Ausztriában	9.6

Mindennek az emberpusztító gazdálkodás volt kizárólag az oka, mert itt a nép érdekeivel senki sem törődött. De nemcsak a fekete halál ritkította a népet. A háború előtti boldogabb időkben, amikor a határzár még ismeretlen fogalom volt, *százezrével szökött meg a Wekerle-Tisza szerint elégedett boldog magyar nép ebből a tej-jel-mézzel folyó Kánaánból*. 14 év alatt 1,500.000 ember hagyta el az országot, szökött ki olyan országokba, ahol talán kevesebbet szónokolnak a nép elégedettségéről, ahol azonban *több a jog, több a szabadság, több a kenyér*.

A háború természetesen még nagyobb arányokban csökkentette a népesség számát. 1916-ban már évi 400.000-rel csökkent a születések száma, 50% -kal kevesebb ember született Magyarországon, mint 1914-ben, bár a halálozás aránya lényegesen nagyobb volt, mert a rendes halálozáson kívül a *harctér* is tízezrével ragadta el az áldozatokat. Amíg 1912-ben a természetes szaporodás volt minden 1000 lélekre számítva 13, 1913-ban 11, 1914-ben 11, addig 1915-ben a harctéren elesettek leszámításával 2.7, 1916-ban pedig 4.4-gyel több ember halt meg, mint született. Ha a népmoz-

galmi adatokat összevetjük, ha a harctéren elesettek számát 1917. év végéig, hivatalos becslést véve alapul, 900.000-re becsüljük, ha számításba vesszük, hogy a polgári lakosság között a halálozás több mint 200.000-re emelkedett, ha beszámítjuk a születés aránya, illetve a szaporodás aránya rosszabbodását, minden túlzás nélkül 2,000.000-ra, 2,200.000-re kell becsülnünk az országot ért *emberveszteséget*. 2,000.000, javaférfikorban lévő emberét veszítette el az ország közgazdasága! Ha egy-egy ember munkaerőértékét az ország közgazdasági életében nemzetgazdászok számítása szerint 15.000 koronára becsüljük, a 2,000.000 *emberveszteség 30 milliárd vagyon elvesztését jelenti*. Nagyobb értéket veszített az ország, mintha a háború előtti egész országos vagyon, az országúnak minden java elpusztult volna!

De hol vannak a *rokkantak*, a bénák, akiknek munkaerőértéke szintén óriási mértékben csökkent, akik a jövőben a társadalmi gazdaságot gyarapító értéktermelés helyett a társadalmi értékterimelésből mint járadékélvezők fogják kivenni részüket! Túlságos óvatos becslés szerint 1917. év végéig 400 ezer a rokkantak száma. Nincs beleszámítva a rokkantak közé az a sok tízezer és százezer *rokkant katona, munkás és nőmunkás*, akik a hiányos táplálkozás, a háborús szenvedés, a nélkülözés, a túlfeszített munka folytán veszítették el munkaképességük tekintélyes részét.

Az ország közgazdaságának teherterét növeli a *népbetegségek* szaporodása. Magyarországon a háború előtt körülbelül $\frac{1}{2}$ millió volt a *tüdőbajosok* száma. Évenként átlagosan 70.000 ember halt meg *tüdővészben*. Korányi megállapítása szerint kétszer annyi, mint Angliában, Németországban, az Egyesült Államokban, Hollandiában, Belgiumban, Olaszországban) és Dániában. Friedrich tanár egy tanulmányában megállapítja az 1915. és 1916. évi háborús adatok alapján, hogy Budapesten a háború folyamán és a háború következtében a *gümőkór* miatt beálló halálozás, általában a *gümőkór több mint 60%-kal* emelkedett; az emelkedés országos arányban, tekintettel az orvoshiányra és a nyomorúságos kórházi viszonyokra, még sokkal nagyobb.

És amíg a kulturállamok milliókat áldoznak a

tüdővész leküzdésére, amíg az osztályuralom parlamentjében aranyira ócsárolt *Ausztria* is 18,000.000 koronát áldoz évenként a kisebb számban lévő tüdővészesek gyógyítására, addig *a magyar parlament költségvetése 700.000, mondd hétszázezer koronát szavaz meg évenként a tüdővész leküzdésére*, egy-egy tüdővészes gyógyítására tehát jut évi mondd, írd és harsogd: 1 korona 40 fillér! (*Felkiáltások: „Gyalázat!”*)

Nem kevésbé szomorú a *nemibetegségek* elterjedéséről szóló statisztika. Magyarországon Nékám tanár számítása szerint már a háború előtt is, enyhe számítás szerint, a fertőző szifilisz betegek száma 2 millióra rúgott, az egyéb nemibetegekkel együtt *Magyarországon 1-5 millióra tehető a nemibetegségben szenvedők száma*. És kétségtelen, hogy a háborús vándorlás — az erre vonatkozó adatok már rendelkezésre állnak — a java férfikorban lévő nemibetegek számát lényegesen, Török becslése szerint 100%-kal emelte és így, szép lassan, a
nagyszerű erkölcsprédikátoroknak nagyobb dicsőségére, a mégfertőzik egész Magyarországot.

„A tőkét kell erősíteni!”

És ezekkel a szomorú, lesújtó adatokkal szemben ott áll az ország kormányzata azzal a kimondott és bevallott programmal, hogy az ország legfontosabb feladata a tőkét erősíteni, a tőkét koncentrálni, mert csak erős és koncentrált tőkével tudják az ország közgazdasági versenyképességét fenntartani. A *tőkét kell erősíteni*” — mondja Szerényi kereskedelemügyi miniszter és egy szava sincs a *munkaerőről*, amelynek hiányában a leghatalmasabb, a legerősebb, a legkoncentráltabb. tőke is elpusztul a világversenyben, elpusztul a legerősebb ország közgazdasága is. („Úgy van!”) *A tőkét kell erősíteni*, hangoztatják akkor, amikor a tőke eddig méreteiben el sem képzelte erőhöz és hatalomhoz jutott. *Erősíteni kell a tőkét*, mondják — és én elővettem *15 nagy banknak a kimutatását*, a legutóbbi jelentését és megállapítottam, hogy e 15 nagy bank saját tőkéje volt 1914-ben millió koronákban 804.6% 1917-ben már 1297.7, a gyarapodás 493.1,

a gyarapodás százalékban 54. De nemcsak a saját tőke fejezi ki a bankoknak a hatalmát, hanem az, amivel rendelkezik. Bmnek a 15 nagybanknak idegen tőkéje volt 1914-ben 2409.5, ugyancsak millió koronában, 1917-ben 5512.6, a gyarapodás 3103.1, a gyarapodás százalékban 128. A saját és idegen tőke gyarapodása 1914-től 1917-ig 3596.2 millió korona. Azt hiszem, hogy ilyen körülmények között a tőkének mancs szüksége állami támogatásra, nem szorult rá Szterényi és az államhatalom erős kezére.

De nemcsak a bankok gazdagodtak és erősödtek. Vannak más *vállalatok* is, amelyek nagyon tekintélyes nyereségeket vágtak zsebre. Nézzünk meg néhány vállalatot, amelyeket minden keresgélés nélkül, minden irányzatosság nélkül szedtem össze, úgy, amint azoknak a kimutatása a pénzügyi közlönyökben megjelent. 33 *banknak* nyeresége volt 1914-ben 135 millió korona, 1917-beait már 247; 112 millió koronával több, ami 83%-nak felel meg. 18 *gép- és vasgyárnak* nyeresége volt 1914-ben 10.5, 1917-ben 49.5, a többlet 39, 390%. 27 *élelmiszer- és malomvállalat* nyeresége volt 1914-ben 7, 1917-ben 27.4, a többlet 20.3, 290%. 11 *ruházati vállalat* nyeresége volt 1914-ben 3:1, 1917-ben 17-4, a többlet 14.3 millió korona, 461%. 6 *bányavállalaté* 1914-ben 15, 1917-ben 25, a többlet 10 millió korona, 68.4%. 18 *különféle vállalat* nyeresége volt 1914-ben 9-7, 1917-ben 23.6, a többlet 13 millió korona, ami 140%-nak felel meg. 6 *szesz- és, sörgyáré* 1914-ben 1.2 millió korona, 1917-ben 9.4, a többlet 8.1, 680%. Vagyis 119 különféle vállalatnak 1914-ben 181.5 millió korona nyeresége volt, 1917-ben 400 millió és 300 ezer, 216 millió és 700 ezerrel több. 400 milliót kerestek ezek egy év alatt (*Egy hang*: „Szegények!”), annyit, amennyi megfelel a budapesti pénztárnál biztosított *százezer munkás egyévi teljes keresetének, ha minden munkás átlagos bérét túlzással, nagyon magasán évi 4000 koronában állapítom meg.* (Nagy zaj.) Azt hiszem, hogy ilyen világos adatok mellett talán még sincs szüksége a tőkének állami támogatásra. (*Horovitz Gábor*, Budapest, famunkás: „Azért ültették oda Szterényit!”) Tudjuk mindnyájan, hogy az állami kormányzat minden kapitalista államban kapitalista érdekeknek, a hatalmon lévő társadalmi osztá-

lyoknak érdekképviselője, tudjuk, hogy azért ültették oda, azt is tudjuk azonban, hogy nagyon rossz szolgálatot tesz a kapitalista érdekeknek az a kormányzati hatalom, amely a kapitalizmus érdekeinek szolgálata mellett elhanyagolja a tőke megteremtőinek, fejlesztőinek, a munkaerőnek a védelmét. („Úgy van!” Zajos taps.)

Szociálpolitikát!

A mai kongresszus történelmi határköve Magyarország ipari *fejlődésének*. *Figyelmeztető szó* a munkaerő védelmének szükségességéről. Nem szeretem a nagy gesztusokat, nem mondom, hogy az utolsó szó, de úgy érzem: itt van az idő, hogy csináljanak népvédelmet, munkásbiztosítást, munkásvédelmet, rendezék a lakásügyet, vigyék bele a szociálpolitika éltető levegőjét az ország és a törvényhatóságok közigazgatásába, mert *különből elpusztul az ország, martaléka lesz a szociálpolitikai erőből megnövekedett hatalmas államok közgazdaságának?*

Minden *félreértés* elkerülésére nyomatékosan megállapítjuk, hogy *mi a legszélesebbkörű szociálpolitikában sem találjuk meg a társadalom bajainak, a munkásosztály politikai és gazdasági rabságának, a társadalmi ellentétek megszüntetésének az orvos-szerét*. Mi nem szűrnünk meg hirdetni azt a tudományos kutatásokból leszűrt elméletünket és meggyőződésünket, hogy a munkásság helyzetének jobbrafordulása, a munkásosztály politikai, társadalmi és gazdasági felszabadulása *csak a fennálló társadalmi és termelő rendszernek megszüntetése, a kapitalizmus és bérmunka megdöntése útján érhető el*, ha a kapitalizmus helyét egy igazságosabb, a termelőeszközök társadalmosításán felépülő társadalmi rend, a szocialista társadalmi rend fogja elfoglalni. („Úgy van!”) A szociálpolitika a kapitalizmus jól felfogott érdekében, a fennálló társadalmi és termelőrenden belül a termelőrend, az értéktermelő munkaerő biztosítása érdekében igyekszik a munkásosztály helyzetét megjavítani, igyekszik a munkaerőnek a tőkével való egyenjogúsítását, a munkaerő társadalmi védelmét megszervezni és kiküzdeni.

Szociálpolitika és demokrácia ikertestvérek. *De-*

mokrácia nélkül nincs szociálpolitika. Amit most a parlamentben csinálnak, ahogy a parlamentben most a választójogot s ezzel a demokráciát kivégzik, az egyúttal azt jelenti, hogy kivégzik a jövő szociálpolitikáját,

... Ha ezt eltemették, *eltemették a szociálpolitikát* is és ezzel együtt eltemették az ország közgazdasági fejlődését, eltemették az ipart, kereskedelmet, mezőgazdaságot, lesz helyette kivándorlás, tüdővész, a nemibetegségek pokla, nyomorúság, míg végül a szegénység és nyomor, a gazdasági gyengeség az országot egy erősebb, hatalmasabb állam hűbérállamává süllyeszti. Ha ezt nem akarják, *meg kell szüntetni ebben az országban a tudatlanság”, a hozzánemértés, a rosszakarat, a végletekig menő érdekvédelem népgyilkoló politikáját.* Meg kell hogy tanulják a kormányon lévők, hogy gépfegyverek, a harmincésfeles ágyúk, Mannlicherrek és kézigránátok csak emberpusztításra alkalmasak.

termeléshez erős, egészséges, szívesen és szívósan dolgozó, a közérdeket saját érdekének tekintő, demokratikus légkörben nevelkedett munkaerő szükséges. („Úgy van!” Zajos taps.) A jövő politikája nem lehet a szociálpolitikai *igérei'ék* politikája, hanem a szociálpolitikai *tettek és cselekedetek* politikája kell hogy legyen. („Úgy van!” Zajos taps.)

A háborús szociálpolitika.

A szociálpolitika rendszerét, a szociálpolitika szellemét már a háború alatt és főként a háborút követő átmeneti időben kell biztos alapokra fektetni. A szociálpolitika kérdésében Magyarország népét nem nagyon kényeztették el. Szociálpolitikáról Magyarországon csak erős költői túlzással lehet beszélni és szé-

gyenkezve kell bevallanuink és e szégyen elsősorban a polgári kormányzatot éri (*Egy hang:* „Nem tud az szégyenkezni!”), *hogy ha nálunk létezik is egy szemernyi szociálpolitika, azt is a katonai kormányzat, a hadvezetőség igyekezett a közgazdasági életbe beplántálna* (*Felkiáltások:* „Úgy van!” „Úgy is néz az ki!”) Becsületére legyen mondva polgári kormányzatunknak, hogy minden egyes esetben a legnagyobb eréllyel és szívóssággal igyekezett a katonai kormányzatnak ezt a félénk szociálpolitikai tevékenységét kiirtani és legyűrni.

A katonaság megteremtette a *panaszbizottságokat*, a katonai kormányzat bevezette a *75%-os munkanélküliségét* és, ime, már jelentkezik a magyar kormány, amely hétfőn fog az érdekeltséggel tanácskozni oly irányban, hogy a panaszbizottságok a 75%-os munkanélküliséggel együtt a földszínéről eltöröltesse. (*Felkiáltások:* „De ott leszünk mi is!”) Nem akarok ennek az ügynek a részleteibe bocsátkozni, — hiszen lehet, hogy a kormány a mi álláspontunkon lesz és nem a munkáltatókén (Derültség.) —, csupán annyit állapítok itt meg, hogy nagyon hibás politikát követnek, ha a munkásbiztosítási egyesületben hirdett rendszert *ezzel* kezdenék el, és hogy jó lesz meggondolni ezeknek az intézkedéseknek a végrehajtását, *jó lesz visszatérni a szociálpolitikai reakció útjáról, nehogy kicsinyes garasoskodás mellett az ipart és az ipari fejlődést még a háború alatt megfojtsák!*

[Nem szociálpolitikai reakcióra, hanem *uj háborús és Sekés szociálpolitikai haladásra van szükség!* Ezt felismerte minden állam, tartozzék akár az ántánmoz, tartozzék akár a középeurópai hatalmakhoz, felismerte minden ország munkássága.

Az átmenetgazdaság kérdései.

Még a béketárgyalások alatt, sőt még a háború alatt Tszoros kapcsolatot kell teremteni a közgazdaság és a katonai igazgatás között. A *leszerelés* kérdését mindenképen a közgazdaság szükségletei szerint kell irányítani. Elő kell készíteni *állami és törvényhatósági közmunkákat*, a lakásínség megszüntetésére nagyarányú *lakásprogramot* kell előkészíteni, ennek végrehajtásához a *nyersanyagot* és munkaerőt kell biztosítani. Már most, a háború alatt fejleszteni és kiépíteni kell a *szerszám- és mezőgazdasági gépipart*, biztosítani kell az országban előállítható nyersanyag előteremtéséhez szükséges *munkaerőt*, biztosítani kell a nyersanyag elosztását és ennek a programmnak az alapján kell a leszerelést végrehajtani.

A leszerelés előkészítésére és irányítására a katonai hatóságok mellé az érdekeltség bevonásával *szakbizottságokat* kell szervezni. Igen jóindulatú katonai hatóságok maguk nem tudnak megfelelően eljárni, — nem kell szögyelni ezt. Nem katonai szempontok, hanem *a közgazdasági szükség szerint kell a katonákat elbocsátani*. A mezőgazdasági és élelmiszeripari munkások mellett építőipari munkások, téglagyári munkások, bányászok, szerszámipari munkások, általában nyersanyagtermelő munkások boesátandók elsősorban haza. Minden pótzászlóaljnál szervezzék meg a szakbizottságot, hogy az egész országban egyöntetű és célszerű legyen a leszerelésnek az intézése.

A leszerelés mellett ott kell állania a célszerűen kiépített *munkaközvetítő hálózatnak*. Sokkal élénkebben, sokkal mozgékonyabban kell működnie a munkásoközvetítő szerveknek, mint ahogy ma működnek, jobban bele kell kapcsolódnok a közgazdasági életbe, át kell venniök a szakszervezeti munkaközvetítőknél szakszerűségét és mozgékonyágát.

És *meg kell szervezni a közgazdasági életet*, meg kell rendszabályozni a hatalmával és a profitalkalmi visszaélő tőkét. Az állam, a végrehajtó hatalom a fogyasztóknak, az államfenntartó munkajirőnek legyen a képviselője. Nem engedhető meg, hogy — főként az átmeneti időben — a tőke olyan árukat termeljen, amely áruk nem képeznek közszükségleti cikke-

kot, amelyeknek egyetlen előnyük, egyetlen létalapjuk, hogy a tőke jó hasznot, sok profitot kovácsoljon belőlük. Csak olyan árut szabad termelni, amely árura a köznek szüksége van. Nem kutatom e pillanatban, hogy az állam milyen eszközzel: kényszerátársulás vagy az úgynevezett ipari militarizálás útján hajtja-e végre a közgazdasági termelés megszervezését, nem kutatom, hogy melyik út a helyesebb, melyik út a célravezetőbb, csak egyetlen egy célt látok, amely a termelés megszervezéséhez, a közszükségleti cikkek előállításának biztosításához vezet. Az állam és hadvezetőség a háború alatt megmutatta, hogy biztosítani tudja a maga részére a hadviseléshez szükséges eszközök *termeléséti követeljük, hogy ugyanazzal az erővel, ugyanazzal a határozottsággal, de a tőkének adandó kevesebb kedvezéssel és előnnyel biztosítsa a közgazdasági élet fenntartásaihoz szükséges közszükségleti cikkeknek a termelését.* (Zajos helyeslés.)

Az átmeneti időben biztosítani kell az önhibájukon kívül tízezzrel munkanélkülivé váló munkásoknak a megélhetését. Elsősorban a hadvezetőség kötelessége, hogy az évek óta katonai szolgálatot teljesítő személyeket és családokat a megfelelő *segélyben* részesítse. Követeljük, hogy a hadsereg kötelékéből elbocsátott katonák legalább 6 hónapon keresztül kapják meg a katonai illetményeket és a családi illetékeket. (Helyeslés.) A hadfelszerelő üzemeket pedig arra kell kötelezni, hogy munkásaikat lehető legnagyobb számban tartsák meg és ha azokat anyag- vagy szénhiány miatt elbocsátják, kártalanítani kell őket az állam terhére.

A háborús közgazdaság tanulságai alapján az átmeneti időben *szervezni kell a termelést*, biztosítani kell a munkaerő munkaképességét, hogy a békés termelés bekövetkeztének idején a közgazdaság megfelelő felkészültséggel, erővel és termelőképeséggel rendelkezék.

Népjóléti minisztériumot!

A szociálpolitikának keretet kell adni. Nem úgy, mint „most volt, hogy népjóléti minisztériumot szerveztek, de nem adtak pénzt, nem adtak költségvetést a népjóléti minisztérium ügykörének betöltésére. Nem

érdekel bennünket a polgári politikusok hivatalhajszolása. Nem érdekel bennünket, hogy mely pártnak szánták vagy szánják a népjóléti minisztériumot, („Úgy van!”) De követeljük, hogy a népjóléti minisztériumot a többi minisztériummal *teljesen egyenrangú hatáskörrel* haladéktalanul szervezzék meg! Az az állam, amely az állategészségügyre 4 millió koronát, lótenyésztésre 10 millió koronát ajándékoz az agráriusoknak, rendelkezik elég pénzzel arra, hogy az állam legfontosabb érdekeinek, a népvédelemnek ügyét szolgáló népjóléti minisztériumot felszerelje, („úgy van!” Zajos taps.) Nem avatkozunk bele a különböző miniszterek kicsinyes hiúságából származó hatásköri összeütközésekbe, ellenben követeljük, hogy *minden, a népvédelem, munkásbiztosítás, népegészségügy, lakásügy, állami üzemek ügye, iparfelügyelet, hadigondozás, népruházkodás és általában valamennyi, a népvédelemmel összefüggő ügyek* a népjóléti minisztérium hatáskörébe utaltassék! (Erdélyi Mór, Budapest, Általános Fogyasztási Szövetkezet: „Van még népjóléti minisztériumi”?)

Kell, hogy legyen az országnak egy szerve, kell, hogy legyen egy fórum, amely a béke közgazdaságának legfontosabb ügyét egységesen, minden kicsinyes; szemponttól menten, az ország, a társadalom és a nép való érdekeinek figyelembevételével intézze.

Munkáskamarákat!

Hogy a munkásvédelemnek, a népvédelemnek és népjólét ügyének általában az egész országot behálózó szervei legyenek, hogy a munkásvédelem és népvédelem ügyét ne ötletszerűen, hanem az érdekeltségnek hozzászólásával, véleményezésével, javaslataival intézhessék, e célból meg kell szervezni a megfelelő, hatáskörrel és demokratikus alapon felépített *mezőgazdasági és ipari munkáskamarákat*. („Úgy van!”) Ha az erős, hatalmas és védelemre alig szoruló kereskedelmi és ipari érdekeltségnek meg tudták szervezni évtizedekkel ezelőtt a hivatalos érdekképviseleteit, a kereskedelmi és iparkamarákat, akkor a közgazdaságnak nem kevésbé fontos, sőt fontosabb tényezője,

a munkásosztály is joggal követelheti, hogy hivatalos érdekképviselőt nyerjen.

A munkáskamarákon kívül pedig biztosítani kell a munkásságnak azt a jogát, hogy a termelési folyamat azon részébe, amely az ő vagyont, az ő munkáját, az ő munkaerejét érinti, beleszólást nyerjen. A termelés ma nem a tőkés egyéni jóakarátán nyugszik, a termelés társadalmi szükséglet, amelynek két tényezője, a munkás és munkáltató, egyenrangú. Ha az államnak van ereje arra, hogy a munkást munkára kényszerítse, legyen ereje arra is, hogy a tőkést is akaratának végrehajtására szorítsa. („Ugy van!”) Ha a munkás szabadságát korlátok közé szorítják, a tőkésnek túlságos szabadságát is korlátok közé kell szorítani. A munkásságnak joga van követelni, hogy szakítsanak a munkáltatók a „Herr im Hause” jelszavával, ami azt jelenti, hogy a munkásnak semmibe beleszólása nincs, szakítsanak azzal a rendszerrel, amely a munkásban csak kizsákmányolható alanyt lát. És ezért minden nagyüzemben széles hatáskörrel felruházott, demokratikus alapon választott *gyári és üzemi választmányokat* kell szervezni!

Az ipar militarizálása.

Ilyen széleskörű szociálpolitikai szervezet mellett a termelés folytonossága, a termelés biztossága is jobb alapokra lesz fektetve. És meg fog szünni a mai, hozzánemértésen és tudatlanságon feléoult, tiszta profit-hajszolásra berendezett termelő- és üzemszervezet; Ezidőszerint ijesztő tudatlansággal — ha az ügy néni volna oly komoly, azt mondhatnám: komikus hozzánemértéssel — intézik a magyar közgazdaság legfontosabb ügyeit. Mindent elmulasztanak, mindenről lekéskének, mindent fordítva csinálnak és végül nagycsodálkozva állapítják meg, hogy *semmi sem sikerül*. (Derűtség.)

Az egész országban, a háború ideje alatt, egyetlen céltudatosan irányított, céltudatosan vezetett organizációs szellem mutatkozik. A háború első percétől fogva csak a *szakszervezetek* álltak feladatuk magaslatán. Túlzás nélkül, nyugodt lélekkel merem állítani, hogy *Szakszervezetek nélkül a háború fejtelenségében*

a magyar ipar a dezorganizáció posványába fulladt volna!

A háború elejétől fogva a bányászokat és a szakmunkásokat, a mérnököket és a technikusokat a frontra vitték, ilparra volt szükségük és fejvesztettségükben az ipart megfosztották legfontosabb alkotórésztől: a munkaerőtől. Itthonmaradtak a bankigazgatók, az ipari vállalatok kereskedelmi igazgatói, de hiányzott a szakszerű személyzet. Ennek pótlására a vállalatokat — legtöbbször saját kérésére — militarizálták, katonai felügyelet alá helyezték. Militarizáltatták az üzemeket, hogy a lekötött helyzetben lévő munkásokat jobban kizsákmányolhassák. („Úgy van!”) Ki ne emlékezne 1914 végére, 1915-re, 1916 első napjaira: — micsoda nyomorúságos munkabérek voltak! *(Felkiáltások: „És lecsukatás!” „Kikötés!” Nagy zaj.)* És a militarizálás nem úgy történt, mintt *Angliában*, ahol 5000 ipari vállalatot militarizáltak, a vállalatokat egységes technikai vezetés alá rendelték, minden üzem élére a legkitűnőbb technikusokat rendelték ki, az állam gondoskodott a munkások élelmezéséről, olcsó ruházkodásáról, demokratikus alapon rendezték a hadimunkások szolgálati és munkaviszonyát. Ezzel szemben az üzemek rentabilitását, haszonlehetőségét maximálták, legfeljebb 5%-ban állapították meg — nem úgy, mint nálunk, ahol, amint az előbb felolvastam, csekély 400%-os hasznot mutathattak ki egyes vállalatok — és ezzel a forradalmi jellegű egységes szervezéssel a modern fejlődéstől elmaradt, nehézkes angol ipart a német iparral egyenrangúvá, versenyképessé tették.

A magyar államkormányzat, a magyar munkáltatók még nem ismerték fel a szakmunkaerő értékét, mert különben tiltakoznának ez ellen a hihetetlen munkaerőpazarlás ellen. Az osztrák ipar, az osztrák államkormányzat szívesen igénybe vette a hadügyi kormányzatnak Ausztriára mindig kedvező hajlamát. *Nálunk* csak egy szempont érvényesül, — ha a munkás béremelést kér, ha a munkás nem veti alá magát a profitszempontokat szem előtt tartó munkáltatói önkénynek, legyen egy megfélemlítő fegyelmi erő, legyen kéznél a *bevonultatás* fegyvere. Hogy ez a

fegyver elpusztítja az ipari fejlődés gerincét, a szakmunkaerőt, ezzel a vaksággal sújtott kormányzat keveset törődik.;

Ezzel szemben *Ausztriában* az 1917 március 18-án kelt, a panaszbizottságról szóló rendelet értelmében *munkások csak a panaszbizottság hozzájárulásával vonultathatók be.* (Helyeslés.) Ausztria és vele a hadügyi kormányzat okos öntudattal védi az osztrák ipar szakmunkásságát. A magyar ipar el fog pusztulni, az osztrák ipar pedig itt áll a legfontosabb kellékének, a munkaerőnek birtokában. A magyar ipari munkás-ság és a magyar ipar védelme *érdekébetri követeljük, hogy Magyarországon is csak a panaszbizottság hozzájárulásával lehessen a munkásokat bevonultatni.*; Nálunk még ma is sorra-rendre vonultatják be a szakmunkásokat, így történhetett meg az, hogy ausztriai gyárakban 26.000 magyar szakmunkás foglalatostokodik (*Egy hang:* „Akiket innen vonultattak be! ...”), így történhetett meg az, hogy a magyar gyárak nem kaphattak megfelelő kvótaarányban rendelkezéseket, mert szervezetlenek voltak, mert *munkáshiányban* szenvedtek, mert munkásaikat bevonultatták. Ez volt az eredménye a magyar munkáltató szervezetek politikájának, amely a háború ideje alatt egyebet nem tett, mint a munkások munkabéreit igyekezett megnyomorítani és közben elmulasztotta az ipar szervezését és a rendelkezések megnyerését. Így történhetett meg az, amit Sztéryni kereskedelemügyi miniszter egy legutóbbi előterjesztésben panaszol, hogy „iparunk információs szolgálata nem tudta követni a napról-napra változó s hirtelen felmerült követelményeket, rendszerint elkésett a különben is jobb összekötetésekkel bíró osztrák iparral szemben. A békés termelés idején szinte elképzelhetetlen mértékű, legalább 2 milliárd koronára rug az a károsodás, ami a hadseregszállításoknál a magyar közgazdaságot érte, nem csekély mértékben a megfelelő ipari organizáció rovására is írható”.

Szervezetlenség, tudatlan üzemvezetés nemcsak a háború elején, hanem *a háború negyedik esztendejében is* mutatkozik. Négy esztendő alatt a magyar gyáripar, a magyar kormányzat, a magyar közgazdaság- semmit sem tanult.

A „magas munkabérek”.

Az országot fellármázó jajgatást visznek véghez. Megfizetett sajtójuk állandóan azt harsogja, hogy *a magas munkabérek tönkreteszik az ipart*. Magas munkabéerekről regélnek, összehasonlítják a *magyar* munkabéereket az *osztrák* és *német* munkabéerekkel, féltik a magyar ipar versenyképességét.

Szemébe kell néznünk — és azt hiszem: jó szolgálatot teszünk ezzel a magyar munkásságnak — az úgynevezett magas munkabér panasznak és vádnak. A munkabérek tényleg emelkedtek. Hogy hány százalékkal, az nem állapítható meg. Általánosságban aligha hisszük, hogy az emelkedés 100-120%-ot meghaladta volna. Ezzel szemben mennyivel emelkedtek az életszükségleti cikkeknek az árai! És előbb az utóbbiak ára emelkedett! Nem untatom a kongresszust az adatok felsorolásával. Ki ne tudná saját tapasztalatából, hogy cipő, ruha, hús, tojás, tej és mindazon cikkek ára, amelyekre a munkásnak napról-napra szüksége van, 200-800 és 1000%-kal emelkedett. (*Felkiáltások: „A cérna 10.000%-kal!”*) A munkás ma rosszabb helyzetben van, kevesebbet fogyaszt, mint békében. Lehet, hogy a német és osztrák iparban a munkabérek valamivel kisebb százalékban emelkedtek, de itt van előttem egy német szakszervezetnek — az Eisen- und Metallarbeiter-nek — a statisztikája az életszükségleti cikkek árának ottani emelkedéséről. Jogos felháborodással mutat rá arra a körülményre, hogy mennyivel emelkedtek az életszükségleti cikkek árai.

Az élelszükségleti cikkek ára Németországban.

Megnevezés	Ar	% emelk.	Ar	% emelk.
Hús — — — —	4.80	200	18.—	1000
Vaj — — — —	6.10	507	22.—	1270
Liszt — — — —	—,50	56	—,67	140
Cukor — — — —	—,80	81	2.40	200
Burgonya — —	—,16	220	—,06	733
Szén — — — —	2.40	300	12.50	300
Férfiöltöny — —	140.—	180	600.—	1000
Munkásruha —	55.—	685	200.—	1000
Gyermekruha —	55.—	450	200.—	1000
Ing — — — —	15.—	400	—,50	1300
Férfieipő — —	32.—	220	—,24	560

Az élelszükségleti cikkek ára Ausztriában.

Megnevezés	Ar
Zsir — — — — — — — —	8.33
Tojás — — — — — — — —	—,44
Burgonya — — — — — — — —	—,34
Cukor — — — — — — — —	1.56

Ruházati cikkek.

Férfiruha — — — — — — — —	240.—
Cipő (pár) — — — — — — — —	70.—

Az osztrák vas- és fémmunkásszövetség St.-Pöltenben a panaszbizottság elé terjesztette, hogy a munkás szükséglete a fennálló maximális árak tekintetében hétenként tejben, lisztben, kenyérben, húsban, zsírban, cukorban és burgonyában fejenként 5.21 koronában, egy nyolctagú család részére 41.28 koronába kerül. Ha nálunk ugyanezt kívánjuk beszerezni, a fejkvóta alapján egy személy részére 9.55 koronával több, egy nyolctagú családnál 66.85 korona szükségeltetik. 83%-kal drágább. Érthető és indokolt, ha nálunk 20-30%-kal magasabb a munkabér, mert itt az élelmicikkek ára ie jobban emelkedett. A munkabérek dolgát nem lehet ilyen egyszerűen elintéznünk. Először az élelszükségleti cikkek árát kell leszállítani. A magyar munkásság boldog volna, ha még ilyen áron szerezhetné be ruháját, cipőjét és az egyéb élet-

szükségleti cikkeket és bizonyára nem kívámná a munkabérek további emelkedését, ha módot nyújtanának a megélhetésre. („Úgy van!”)

Tessék gondoskodni az életszükségleti cikkeknek normális áron való elosztásáról, ebben az esetben a munkabérek legveszedelmesebb része elintéztést nyert. És ne féltsék a vállalatok és munkáltatók a munkabéremelkedéstől, jobb meggyőződésük ellenére, az ipar versenyképességét. Ők tudják, hogy *az ipari termelést a mezőgazdasági és ipari áruuzsora drágítja meg* és nem a munkabérek magassága. A munkabérek ellenében a munkás hasz/nothajtó munkaértéket szállít. Emelkedtek a munkabérek, de ezzel szemben még nagyobb arányban emelkedtek a nyereségek. De a munkabérek emelkedésén kívül a nyersanyagok magas ára, a nyersanyaggyártóvállalatok nagy profitja drágította meg a termelést. A magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének 1918. évi jelentésében azt írják, hogy a munkabérek átlagban 100%-kal emelkedtek, a vas áremelkedése 280%, a segédanyagok ára sok esetben 600-800%-os. A fa 200%-kal emelkedett, a festék 500-600%-kal és — ezt a rejtélyt fejtse meg — ezzel szemben a hadügyi kormányzat a lövegek árát csak 10%-kal emelte, a vagonokét 13%-kal és emellett minden vállalat milliós nyereségek mellett még milliókkal dotálta legkülönbözőbb tartálék alapjait. A munkabérleszorítás helyett a nyersanyaeszállítóvállalatok uzsoráját fékezze meg!

Hasonló a helyzet az építőiparban, amint Garbai elvtárs kimutatta. A mész ára 823%-kal, a tégláé 627%-kal, a vas ára 465%-kal, a szállítás 566%-kal emelkedett, ezzel szemben a munkabérek emelkedése itt sem tesz ki többet átlagban, mint 100-150%-ot. Ez az áruuzsora és a hatóságok fejtelensége okozza a lakáshiányt, ez nyomorította meg az építőipar munkásságát, az a fejtelenség, amelynek szószólója Teleszky János volt pénzügyminiszter, a választójog esküdt ellensége, a munkapárti nagyság volt, aki tudatlan, kicsinyes, falusi szatócspolitikájával a háború első hónapjában rendeletileg megtiltotta a középítkezéseket és utasította a bankokat, hogy az építkezésre kiadott hitelezést szüntessék meg. Ezért nincs

Budapesten lakás, ezért tettek tönkre egy fejlődés-képes ipart, ezért kell nyomorognia sok tízezer embernek, nem azért, mintha a munkabérek volnának magasak.

De semmiképen sem lehet a munkabérekérdést a panaszbizottságot befolyásoló *titkos rendeletekkel* elintézni. A panaszbizottság összetétele már biztosítja a kapitalista érdekeket. A munkáltató képviselője mellett ott ül a pénzügyminiszter és kereskedelemügyi miniszter képviselője, akik mindig figyelemmel vannak arra, hogy a magyar ipar fejlődés-képes maradjon. Nem engedhető meg, hogy az állam, miniszteriumok oda kirendelt képviselőiket minden béremelést meggátló instrukciókkal lásson el. A drágaság fokozódik, az életszükségleti cikkek beszerzése mind nehezebbé válik, *nem lehet tehát a munkabérek visszaszorításával elkezdni a normális állapotok helyreállítását.* A megélhetés könnyebbé tétele, az olcsóbb életszükségleti cikkek ára szabályozhatja a munkabéreket, gátolhatja meg a további emelkedést.

„Csökken a munkateljesítmény.”

Szoros összefüggésben a munkabér kérdésével, találkozunk napról-napra a munkáltatók és az állam panaszával, hogy *az emelkedő munkabérekkel párhuzamosan a munkateljesítmény csökken.* Nem szégyeljük bevallani: a munkateljesítmény valóban csökkent. De nemcsak nálunk, a háborús viszonyok következtében — amint az angol szakfolyóiratok megállapítják — *Angliában, Németországban és Ausztriában* is csökkent, általában: a háborús, ipari, üzemi, élelmező és munkaviszonyok következtében a munkateljesítmény *mindenütt* csökkent. Kevesebb táplálkozás mellett a folytonos erősen zakatoló, megerőltető munka csökkenti a munkaerő teljesítő-képességét. Emellett romlanak a gépek, romlanak a szerszámok, rosszabb a feldolgozandó anyag, nagy a szakmunkaerőhiány, *ártalmas az össztermelésre a katonai szakmunkás-gyűjtő keretek szakszerűtlen eljárása,* — mindez lényegesen csökkenti az egyéni és összmunkateljesítményt. Naponként vonultatnak be szakmunkáso-

kat, tehát óriási a munkaerőhiány. *Exelbergben*, Bécs mellett, amint ezt a honvédelmi minisztériumnak be is jelentettük, több mint 100 kovács, esztergályos, lakatos ésatöbbi *szakmunkás* erdők irtásával és fagallyak összehordásával foglalkozik. *Kleinmünchenben*, Linz mellett, közel 40 magyar vasipari szakmunkás a kavicsshordás lélekemelő és hasznos, de nem vasipari szakmunkásnak való kitűnő munkáját végzi el. 300-nál több fiatal szakmunkás hetek óta *Pozsonyligetfalun* fahordással és földmunkával tölti az idejét és élelmiszerhiány következtében a környékbeli baromfiállomány csendes pusztításával segíti elő a hadsereg élelmezését. (Derültség.) *A magyar szakmunkásoknak ezrei a legegyszerűbb napszámosmunkával foglalkoznak a front mögött és Ausztriában és ezalatt itt munkáshiány bénítja meg a gyárak teljesítőképességét.* Napról-napra tanuja vagyok jeleneteknek, hogy egyes gyárak munkásokat kapnak szakmunkásgyűjtő keretektől és *szakmunkás* cím és elnevezés mellett — valószínűen részünkről meg sem érthető magasabbrendű bölcs nemzetiségi politika alapján — ruthén, horvát, cseh testvéreinkből *napszámosokat* küldenek a szakmunkások helyébe.

Ilyen rendszer mellett senki se csodálkozzék a munkateljesítmény csökkenésén. Hozzák vissza a magyar szakmunkásokat, alkalmazzák a szakmunkásokat tényleges szakmunkára, szüntessék meg az üzemi munkáspolitikai anarchiáját, szűnjön meg az a rosszul alkalmazott profitéhes munkabérlőpolitika, amely minden munkateljesítmény-fokozást akkordbérleszorítással büntet és így fékezi a munkateljesítmény fokozását és akkor kétségtelen, hogy a munkateljesítmény csökkenés is kevésbé fog mutatkozni.

De csak kevésbé fog mutatkozni. Az egyéni munkateljesítménycsökkenésnek egyik fontos oka *közállapotainkban* rejlik. A szakszervezetek a mun-

kásokat — a munkás fizikai erejének határán belül — a technikai eszközök kihasználásával a munkateljesítmény, a termelés fokozására buzdítják. A háborús *munkápszichózis*, a munkások leköötöttsége, a bevonultatás örökös Damokles-kardja, a szemérmetlen politikai reakció elkedvteleníti a munkást, önkéntelenül is csökkenti munkakedvét, ezzel kapcsolatban munkateljesítményét. A munkához öröm, kedv és lelkesedés kell. Ezt minden nagyipari nagyüzem műszaki vezetője tudja. Olyan országban, ahol a munkások élelmezésével senki sem törődik, ahol az élelemhiányt a közös kenyérfront boldongombájával orvosolják, ahol a munkásokat kiszolgáltatják a legnagyobb fokú munkáltatói önkénynek, ahol az államkormányzat legfőbb programpontja *a tőke védelme a munkásokkal szemben*, ahol a szociálpolitika irányítója a rendőri és katonai karhatalom, ahol négy év rettentő szenvedéseinek, nélkülözésének, véres áldozatainak az eggyetlen jutalma a jogfosztás, a nép megcsalása, a politikai jogoknak elrablása, olyan államban ne panaszkodjanak, ha a munkások elvesztik munkakedvüket, ha nincs munkateljesítmény, ha veszélyeztetve van az ipar és közgazdasági élet fennmaradása. („Úgy van!” Zajos taps.) *Jogokat adjanak, szociálpolitikát teremtsenek, lesz munkakedv és lesz munkateljesítmény!* („Úgy van!”)

A munkateljesítmény fokozása vagy a munkaerő fennmaradása és fejlesztése a háború utáni időkre kell hogy a kormány és ipari érdekeltség legfőbb gondját képezze. A tízezzel elpusztult szakmunkások nélkül az ipar különben is hátrányos helyzetben lesz. Mi történik a magyar iparral, ha a gyárakban most uralkodó féktelen mérvű

nő- és gyermekmunkáskizsákmányolás

rendszerre válik?

Tízezzel tódulnak a nőmunkások a nyomorúságos életviszonyok hatása alatt a gyárakba. Ezrével dolgoznak fiatal, serdületlen, gyenge gyermekek nehéz munkán. Szakadatlan munkában, ezer bajjal és veszedelemmel küzdve, minden védelem nélkül a

nők tízezeinek gyári munkája már eleve is nyomorékká, munkaképtelenné teszi a jövő nemzedék munkásgenerációját. *Szégyene és gyalázata a magyar háborús iparnak a nálunk meghonosodott gyermekmunka.* 1914-ben 196.000 nőmunkás volt biztosítva az ország különböző pénztárainál, 1917-ben már 298.000, ami 52%-os emelkedésnek felel meg. Amíg 1914-ben biztosított férfi volt 87%, nő meg 13%, addig 1917-ben 75% volt a férfi és 25% volt a nő. A részletes számokkal nem untatom a tisztelt kongresszust. De nemcsak nőmunkásokat, hanem gyarmekmunkásokat is tízezával alkalmaznak. Nincs róla még statisztika. Aki azonban kíváncsi a gyermekmunka terjedésének adataira, az menjen el az üzemekbe és megállapíthatja, hogy Weiss Manfrédtól az utolsó kócosig milyen tömegekben alkalmazták a gyermekmunkásokat; megdöbbenéssel állapíthatja meg, hogy némely iparágban 10-13 éves gyermekek dolgoznak. (Nagy zaj.) És nemcsak dolgoznak az iparban, a balesetek nagy százaléka is éri őket! Erről már van statisztika — de ebből is csak néhány adatot mutatok be. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárban 1917-ben 11-12 éves férfimunkás közül 47-et ért baleset, ugyanilyen korú nőmunkás közül 6-ot, 13-14 éves férfimunkás közül 400-at, ugyanilyenkorú nőmunkás közül 81-et, 15-19 éves férfimunkás közül 1892-öt, ugyanilyenkorú nőmunkás közül 579-et; 1917-ben e pénztárban 11-19 éves férfi-gyermekmunkás 2339 szenvedett balesetet, e korú nő meg 666! 1917-ben e pénztárban biztosítottak közül 7073 férfi, szenvedett balesetet és ebből fiatalkorú 33%; 1566 nő balesetéből fiatalkorú 42%! Ezt nevezik Magyarországon munkás védelemnek! És ilyen viszonyok között Magyarország kereskedelemügyi minisztere egy hozzá intézett kérdésre kijelenti, hogy „az államvasút igazgatóinak értekezletén hozott határozatnak megfelelően a vasutaknál alkalmazható gyermekek minimális életkorát 10 évben állapította meg”. (Nagy zaj.) Tehát a legveszedelmesebb üzemben, a vasúti üzemekben 10 éves gyermekek dolgozhatnak. (Dr. Landler Jenő, Budapest, a Magyar Vasutas küldötte: „Hatévesek dolgoznak!”) Az állam jár elöl jó példával — kép-

zelhető, minő kizsákmányolás folyik a különböző magánüzemekben,

A kincstári üzemek szociálpolitikája

külön fejezet alá tartozik. Németországban a munkáltatók — az „Arbeiter-Zeitung” — panaszkodnak, hogy a *német* kincstári üzemekben meghonosított szociálpolitika *jó példája* a magánüzemek munkáit arra ösztönzi, hogy a munkáltatókat a példa utánzására kényszerítsék. És ez a helyes állapot. *Nálunk* (Nagy derűtség.) a legutolsó kócos üzemében rendezettebb munkabér, tisztességesebb bánásmód, jobb szociálpolitika található, mint a *kincstári* üzemekben! („Úgy van!”)

A magyar hivatalos szociálpolitika nagyobb dicsőségére *a magyar kincstári üzemekben tilos volt az utóbbi hónapokig a szervezkedés* és még ma is tüzzel-vassal pusztítják a szervezett munkásokat, vonultatják be a bizalmiférfiakat. A kincstári üzemekben, a Panaszbizottság megállapítása szerint, *Budapesten is 30%-kal alacsonyabbak a munkabérek*, mint a magánüzemekben, vidéki üzemekben 50, sőt 70% a különbség a kincstári üzemek munkabére és a magánüzemek munkásainak munkabére között. Betegség esetére való biztosítás, balesetbiztosítás dolgában a kincstári üzemek munkásai lényegesen rosszabb helyzetben vannak, mint a magánüzemek munkásai, baleset esetén filléres kegydíjakat kapnak és bármilyen nagy a baleset következtében beállott munkaképességcsökkenés, amíg a munkás az üzemben van alkalmazva, a megállapított járadékot vagy kegydíjat egyáltalában nem kapja meg.

A kincstári üzemek férfimunkásainál még sa nyarúbb helyzetben vannak a kincstári üzemek nőmunkásai, a dohánygyárak munkásnőpáriái. Nem akarok erről részletesen beszélni, állapítsuk csak meg egyszerűen, hogy milliókat jövedelmeznek a kincstári üzemek és emellett a kincstár a milliókat előteremtő munkásokat a kreisler fukarságával láncolja magához. A háború előtt a M. Á. V.-gépgyár 4 millió korona tiszta haszonnal zárta le mérlegét, 1917-ben 16 millió korona volt a nyereség, 300%-kal

emelkedett a tiszta nyereség, — emellett a kincstári üzemek igazgatósága nem röstelte a Panaszbizottság előtt napokig tartó hadakozással a munkásokat munkateljesítmény csökkenéssel vádolni és bár munkabérük bebizonyítottan 30%-kal alacsonyabb volt, kiprovokálták a nagyobb nyereség mellett a munkások kérésének elutasítását.

Ezzel a rendszerrel az egész vonalon szakítani kell. *A kincstári üzemek legyenek szociálpolitikai mintaüzemek*, ez az előfeltétele egy becsületes, őszinte állami szociálpolitikai rendszernek.

Nincs iparfelügyelet!

Néhány szót az iparfelügyeletről. (*Schiff Rezső*: „Az is van?”) A kincstári és magánüzemek háborús munkaerőrablógazdálkodása mellett a különben is hatáskör nélküli, kevés létszámú iparfelügyeletet a háború tartamára száműzték a gyárakból. A háború előtt is csak volt, de nincs. Semmi sem jellemzi jobban ennek az országnak a szociálpolitikáját, mint a háború alatti iparfelügyelet. Az ország 750 iparfelügyelőjéből 241-et, tehát az összes iparfelügyelők 32%-át bevonultatták. Máramarossziget 7 iparfelügyelőjét elvitték katonának, nem maradt ott egyetlenegy sem. Győr, Igló, Ipolyság, Kaposvár, Losonc, Nagykanizsa, Nyitra a háború alatt iparfelügyelő nélkül maradt. A többi kerületekből szintén elvitték az iparfelügyelők egy részét azzal az indokolással, hogy *háború alatt iparfelügyeletre nincsen szükség*.

Emellett az iparfelügyelet Magyarországon még a *békében sem* volt céljának megfelelő intézmény. A békelétszám is kevésnek bizonyult. Azonfelül az iparfelügyelőket elhalmazták a munkásvédelemhez nem tartozó feladatokkal, kazánpróbák, szemlék, telepengedélyezések tartoznak az iparfelügyelők hatáskörébe és így természetes, hogy gyári és balesetvizsgálatokon az iparfelügyelők alig vehettek részt. Háborús kimutatásunk az iparfelügyelők tevékenységéről nem létezik. Kiadták azonban az 1914. évi jelentést, amelyből megállapítható, hogy az iparfelügyeleti tevékenységből 16.406 esett kazánpróbákra és telepengedélyezésekre és csak 10.252 eset-

ben jártak el gyárvizsgálatok és balesetvizsgálatok ügyében. Tulajdonképeni hivatásuk után sokkal kevésbé jártak, mint a kazánvizsgálatok után! („Úgy van!”)

És a gyárvizsgálatoknál az iparfelügyelőknek nincs hatáskörük, nincs büntetőhatalmuk, a munkáltató egyszerűen fűtyül az iparfelügyelő rendelkezéseire és joggal nem törődik az iparfelügyelettel. Az állam jár elöl jó példával. Az állam megengedi belépni az iparfelügyelőt a kincstári üzemekbe. A kincstári üzemek nyomorúságos munka-/viszonya mellett, a minden szakértő előtt gúny tárgyát képező, tehetetlen, rossz üzemi berendezés mellett iparfelügyelőnek a kincstári üzemekbe belépni nem szabad. A kincstári üzemeket a pénzügyminiszter, tehát *maga a munkáltató vizsgálhatja meg közegeivel.* (Felkiáltások: „Meg is látszik rajta!”) Természetes, hogy ezek a vizsgálatok mindenkor azt eredményezik, hogy az állami üzemekben a legnagyobb, a legkitünőbb rend uralkodik. 1914-ben a 32 kincstári telepből a pénzügyminiszter csak 21-et vizsgáltatott meg. És ez a 21 vizsgálat a legtöbb helyütt azt állapította meg, hogy nincs kifogásolni való. Ismételt vizsgálat egyetlenegy sem volt. Minden a legnagyobb rendben volt. A védőművek kitűnően működtek, — közben egyik baleset a másik után érte a munkásokat.

Ilyen viszonyok között joggal követeljük, hogy *az iparfelügyelőket vonják ki a kereskedelemügyi minisztérium hatásköréből.* Az iparfelügyelet a munkásvédelem irányítójának, a népjóléti minisztériumnak a hatáskörébe tartozik. *Ki kell egészíteni az iparfelügyeletet orvosi, női és munkásiparfelügyelőkkel. És fel kell ruházni az iparfelügyelőket végrehajtó és büntető hatáskörrel.* És követeljük, hogy a kereskedelemügyi miniszter már most rendelje el, hogy az iparfelügyelők haladéktalanul vegyék fel tevékenységüket és kizáróan gyárvizsgálatoknál és balesetvizsgálatoknál működjenek közre.

Munkásvédelmet!

Az iparfelügyeleti hatáskör rendezésével kapcsolatban követeljük a munkásvédelmi törvények

sürgős megalkotását. A munkások és alkalmazottak *szolgálati és jogviszonyának rendezése* már évtizedek óta aktuális. Minden kulturállamban törvény szabályozza a munkások szolgálati és jogviszonyát, Magyarország Európa egyetlen állama, ahol még az 1884. évi törvény céhkorszakbeli rendelkezései az irányadók. A női és gyermekmunkások védelmét sürgősen kell a törvényhozás útján szabályozni. Nem lehet és nem szabad a jövő munkásgenerációt veszélyeztetni azzal, hogy a nőmunkásokat és gyermekmunkásokat a munkáltatói kizsákmányolás kénye-kedvének szolgáltatják ki.

Szabályozni kell a munkások és külön is a nőmunkások és gyermekmunkások *munkaidejének* kérdését. A háború alatt a munkásság a hiányos táplálkozás következtében elgyengült, elerőtlenedett, a folytonos megerőltető munka sorvasztja a munkaképességet és veszedelembé dönti a munkaerőt. Ha e téren nem történik sürgős intézkedés, a munkáshialózás óriási mértékben fokozódik majd és a munkások átlagos teljesítőképessége csökken majd. Elsősorban az üzemek 12 órás, megszakítás nélkül való munkaidejét kell 8 órára leszállítani és le kell szállítani a nőmunkások és gyermekmunkások munkaidejét napi 8 órára. Az európai törvényhozás számtalan példája igazolja, hogy a közgazdasági értékek erőforrásainak, a női és gyermekmunkának ez a védelme *a legkitűnőbb, a leghaszonhajtóbb közgazdasági politika*.

És követeljük, hogy általában is rendezzék törvényhozási úton a munkaidő kérdését. Tanuljanak a fejlettebb iparok a fejlettebb ipari államok példáiból. *A rövidebb munkaidő legbiztosabb hajtóereje a technikai fejlődésnek, fokozza az általános produktivitást és az egyéni munkaerő kímélése mellett biztosítja az egyéni munkaerőnek, a munkaerő termelő értékének hosszabb időre való megtartását. A jövő többtermelés-ügyének egyik legfontosabb segítője a munkaidő-rövidítés, azért követeljük annak a munkásvédelem keretében való megoldását.*

Népbiztosítást!

A munkásvédelemmel kapcsolatban meg kell teremteni Magyarországon a szociális népbiztosítást. Követeljük *a kötelező rokkant- és aggkori biztosítást,*

kapcsolatban az *özvegyekről* és *árvákról* való gondoskodással, a *baleset* és *betegség* esetére való biztosítással, a népbiztosításnak a *mezőgazdasági* és ipari munkásokra és alkalmazottakra való kiterjesztését, tekintet nélkül a keresetre. Kétségtelen bizonyítékok állanak rendelkezésünkre, hogy a modern népbiztosítás tette nagygyá és hatalmassá *Németország* iparát és közgazdaságát. A birodalom 65 millió lakosából 15 millió volt betegség, 28 millió baleset és 15 millió aggkor és rokkantság esetére biztosított. A munkásbiztosítás életbelépte előtt Németországban 1000 lakosra esik 27.5 haláleset, 1912-ben 15.5 haláleset. 32 év alatt a halálozási arány közel 12%-kal csökkent! Hasonló kedvező kép tárul elénk a munkásbiztosítás hatásáról, ha a 14 éven felüli személyek halálozását vizsgáljuk meg. 1901-ben 37 millió 14 éven felül lévő emberből 653 ezer 14 éven felül lévő halt meg; 10.000-re 17.62 halálozás esik. 1914-ben 43 millió emberből csak 606 ezer ember hal meg, az arány: 10.000 személyre 14 haláleset. Aránylag is 3 ezrelékkal kevesebb ember hal meg, abszolút számokban is 50 ezer emberrel volt kevesebb a halálozás. így lett nagygyá Németország. („Úgy van!” Zajos helyeslés.) Volt 4000 kórház 260.000 ágygal, 160 szemgyógyintézet, 515 gyógyintézet szellemi betegek részére, 110 gyermekágyas-otthon, számtalan tüdőgyógyintézet és 33.000 orvos. Ezzel szemben nálunk 1912-ben 462 volt az összes kórházak száma. Németországban 10 ezer lakosra 5 orvos esik, nálunk 10 ezer lakosra 2.5 orvos...

A német munkásbiztosítás anyagi erejének pénzügyi felhasználását mutatja, hogy millió koronákban kiadtak:

munkás családi házakra	538.4
legényszállókra	28.2
kórházakra, rokkant-otthonokra	151.6
a népegészségügy fejlesztésére, népfürdőkre	201.0
nevelésre, oktatásra, tanításra, a népműveltség fejlesztésére	99.9
különböző népjóléti célokra	<u>189.0</u>
vagyis összesen	1434.9

millió koronát bocsátottak kölcsönképen a népegészségügy, lakásügy, népoktatás fejlesztésére.

Ilyen hatalmas erő rejlik a népbiztosításban! Ha volna eszük, ha igazán akarnák az ország boldogulását, ha szívükön viselnék a nép érdekeit, már régen megcsinálták volna nálunk is, vagy pedig a legelső feladatuknak azt tartanák, hogy most csinálják meg. („Úgy van!”)

Magyarország közegészségügyi, népegészségügyi problémáinak megoldása is csak a munkásbiztosítás keretében történhet meg. Olyan országban, ahol az elhaltak 50%-át nem kezelte orvos, ahol *100.000 lélekre 28 orvos és 100.000 lélekre 70 bába esik*, olyan országban, ahol évenként — békeidőben — 70-80.000 tüdővészes pusztul el kórház híján, ahol 500.000, a háború után valószínűleg egymillió tüdővészes beteg részére két kis szanatórium áll rendelkezésre, olyan országban, ahol a legnyomorúságosabb kórházviszonyok vannak, ahol nincs a szülő anyáknak, a csecsemőknek kórházuk és otthonuk, — ilyen országban csak a munkásbiztosítás fejlesztéséből, csak a munkásbiztosításból kiáramló anyagi erő segítségével oldható meg a népegészségügynek a kérdése. *Ha sürgősen meg nem oldják Magyarországon a népbiztosítás kérdését, akkor csinálhatnak rendeleteket, gyárthatnak törvényeket, megteremthetik a leggyönyörűbb, Wekerlétől Tiszáig terjedő parlamenti békét, hirdethetnek bármilyen szép programokat, köthetnek kenyér- és petróleum-békéket,*

Új politikát Magyarországnak!

A háborút követő idők gigászi feladatait a kapitalista államok világversengésében csak céltudatos közgazdasági és szociálpolitikával lehet megoldani. Szervezni kell a közgazdaságot és meg kell szüntetni a termelés, az árueosztás, a munkaerőrablógazdálkodás anarchiáját. A többtermelés frázisának hangoztatása helyett a többtermelés *cselekvésének* útjára

kell lépni. Fejleszteni kell a mezőgazdaságot, közutak, viziutak, vasutak építésével, a mezőgazdasági népesség intenzív szakoktatásával, *meg kell szüntetni a nagybirtokok és kötött birtokok gyilkos uralmát* és becsületes, a mezőgazdasági népesség érdekeinek megfelelő birtokpolitikával intenzív mezőgazdaságot kell teremteni. Ennek a politikának az előfeltétele azonban, hogy *a mezőgazdasági munkások rabszolgaságát, jobbágyi állapotát megszüntessék*, meg kell szüntetni azokat a kivételes állapotokat, amelyekkel a nagybirtokosok, tizezerholdasok uralma, vagyona és nagy baszna érdekében a mezőgazdasági munkásságot, a mezőgazdasági népességet jobbágyorsra juttatták. Szociálpolitika az egész vonalon, szociálpolitika az ipari és mezőgazdasági munkásság részére, csak ez mentheti meg az országot!

Becsületes, a fogyasztók tízezeinek érdekeit szolgáló élelmezői, lakás- és adópolitikát követelünk! Elsősorban a dolgozóknak, legyenek azok tisztviselők vagy munkások, legyen az bárki, csak dolgozzék, elsősorban annak >az élelmezését, az ellátását kell biztosítani. Produkció és termelés csak ott folytatható, ahol a produktív munkaerő ellátása biztosítva van. A népegészségügyet orvosok, kórházak, szanatóriumok, üdülőtelepek, egészséges és olcsó lakások szaporításával kell fejleszteni.

És a szociálpolitika szolgálatába kell állítani az ország *adópolitikáját* is. Minden adót és minden vámot el kell törölni, amely a dolgozó néposztályok megélhetését megnehezíti. Az állam szükségleteinek fedezésére a vagyont, a nagy jövedelmeket, a szociálpolitika erejéből fejlődő termeléstöbblet nagyobb hasznát kell megadóztatni. *Az állam pénzügyi politikáját is a szociálpolitikának kell áthatnia.* Minden inproduktív kiadást meg kell szüntetni. A háborúkat előidéző hadseregek költségeit a békés termelés munkaerőinek fejlesztésére kell fordítani! Az állami és község az igazi köznek, a dolgozó osztályoknak legyen képviselője, minden vagyonát, minden jövedelmét, minden erejét ezeknek az osztályoknak a boldogii társára kell fordítania.

Tisztelt kongresszus! Én a többi követelésekre, amelyek a határozati javaslatban úgyis benne van-

mak, nem akarok kitérni. Legyen szabad azonban még egy-két megjegyzést tennem.

A háború évek hosszú sorára megelőzte és megkönnyítette a szocializmus hirdetőinek tanító és agitativ tevékenységét. Marx tanításainak nehéz elméletét évtizedes tanítómunka árán vittük be a tömegek lelkébe. A háború megkönnyítette munkánkat. A dolgozó osztályok százezrei minden nehéz elmélet, minden nehéz tanítás és tanulás nélkül a gyárban, a műhelyben, az élelmiszervásárlásnál, a családi életben napról (napra, óráról órára saját bőrükön tanulták meg a szocializmus tanításainak igazságait. Felismerték a munkaerő értékét, megtanulták, hogy *a munka ereje és hatalma a legnagyobb erő és legnagyobb hatalom ebben a társadalomban*. Sokan dolgozunk, sokan vagyunk, akik értéket termelünk, ha mindnyájan egyet akarunk, ha mindnyájan egyformán gondolkodunk, hatalmas erőt tudunk kifejteni. Megtanultuk, hogy a munkaerő olyan áru, amely minden államinak, minden közösségnek, minden vagyonnak, minden hatalomnak a legnagyobb értéke és forrása. Megtanultuk minden elmélet nélkül, hogy a munkaerőt megvásárolják, hogy a munkaerő értékének csak egy részét térítik meg a munkásnak, megtanultuk, hogy *a munkaerő olyan áru, amelyben a háború után nagy kereslet és kevés kínálat lesz*.

Németország már a háború alatt importál Dániából munkaerőt s evégből kereskedelmi szerződést köt Dániával és az importált munkaerőért sok szentet ad Dániának és az érte vásárolt munkaerőt még különlegesebb elbánásban részesíti élelmezés és szociálpolitika terén, mint a saját munkaerejét. Ezt a tanulságot nem fogjuk elfelejteni. Ezt a tanulságot a munkásság százezrei lelkükbe és gondolatukba bevésték.

Minden szociálpolitikának, minden, a munkás-

osztály helyzetét felemelő haladásnak és fejlődésnek az egyetlen erőforrása maga a munkásosztály. Mennél egységesebb, mennél szervezettebb, mennél öntudatosabb a munkásosztály, mennél egységesebb és oszthatatlanabb a küzdelmünk, ainnál biztosabb az eredmény, annál biztosabban fogják megérteni a hatalmasok, az uralmon lévők, hogy *a munkásosztály nem akar tovább várni, a munkásosztály meguntta nem akar tovább várni.*

*

Az a

határozati javaslat,

amelyet az előadó benyújtott és amelyet kevés módosítással egyhangúan elfogadtak — alább a módosítással együtt közöljük —, így hangzik:

A magyarországi szakszervezetek 1918 május 25-én és 26-án megtartott kongresszusa megállapítja, hogy a négy év óta tartó borzalmas világháború pusztító hatása súlyos katasztrófával fenyegeti az ország közgazdaságát. A háborútól sújtott közgazdaság legnagyobb veszedelme a mérhetetlen emberpusztulás. A harctéren elesett, sebesült és hadifáradalmak következtében elpusztult, a rokkanttá vált százezrek, a hadifogságban elpusztult tízezrek az ország közgazdaságát megfosztották a gazdasági élet legnagyobb értékeitől, a javaférfikorban levő legértékesebb munkaerőtől.

A kongresszus megállapítja, hogy a háborút viselő nyugati államok hatalmaitól eltérően, Magyarországon a kormány és törvényhozás az elveszített munkaerő pótlására a még fennmaradó munkaerőérték megtartására és fejlesztésére a nép szociális helyzetének megjavítására a háború négy éve alatt semmiféle intézkedést még nem tett. A kongresszus nyomatékosan figyelmezteti a kormányt és törvényhozást, hogy sürgősen gondoskodjék az elmulasztott szociális feladatok megoldásáról. Követeli, hogy a munkásosztály képviselőinek bevonásával a kormány haladéktalanul gondoskodjék a társadalom dolgozó osztályait átfogó, széleskörű szociálpolitikai program megalkotásáról és végrehajtásáról, mert ez az egyedüli eszköz, amely az ország gazdasági fennmaradását és fejlődését biztosítja.

A kongresszus egyúttal megállapítja, hogy a nép és az ország gazdasági érdekeit kielégítő szociálpolitika csak a törvényhozás, törvényhatóságok és községi élet demokratikus átalakítása útján biztosítható. A kongresszus elvárja, hogy a kormány és törvényhozás áthatva a szociálpolitika fontosságának tudatától, igyekezni fog az állami, törvényhatósági és községi élet minden megnyilatkozásában, törvényhozásban és közigazgatásban egyaránt, a szociálpolitika, a népvédelem szellemét meghonosítani. Ezen előfeltételek biztosítása mellett a kongresszus az alábbiakban megállapítja a szociálpolitika, a szociális biztosítás és a nép védelmének azt a minimumát, amelyet a dolgozó nép a kormánytól és a törvényhozástól követel.

Mindenekelőtt követeli a kongresszus, hogy munkásoknak és alkalmazottnak korlátlan gazdasági és politikai, egyesülési és gyülekezési „izabadságp5Tztositassék, mert a szociálpolitikai és népvédeiml törvények, rendeletek és intézkedések végrehajtásának legerősebb, legcéltudatosabb hajtóerői és biztosítékai a munkásoknak és alkalmazottnak társadalmi szervezetei.

I. Háborús szociálpolitika.

1. A háború ideje alatt hatályon kívül helyezett munkásvédelmi intézkedéseket haladéktalanul életbe kell léptetni. A hadiüzemekben a női és fiatalkorú munkások védelmét törvényhozási úton szabályozni kell. Az iparfelügyeletet a hadfelszerelő üzemekben széleskörű munkásvédelmi tevékenységre kell utasítani. E célra megfelelő személyzetet kell az iparfelügyelet rendelkezésére bocsátani.

2. A Munkásügyi Panaszbizottságok működését és az idevonatkozó miniszteri rendeletekben megállapított tevékenységét gátló titkos miniszteri utasításokat és rendeleteket hatályon kívül kell helyezni. A Panaszbizottságot minden más hatóságtól függetleníteni kell. A Munkásügyi Panaszbizottságot a békekötést követő átmeneti időre is fenn kell tartani.

3. Az üzemük folytatására kötelezett vállalatoknál a feleslegessé vált vagy más célból elbocsátott munkásoknak katonai szolgálatra való bevonultatása, a magyar ipari munkásság indokolt védelme céljából ne tartozzék az ipari termelés szakszerűségében járatlan katonai parancsnokok hatáskörébe, hanem utaltassék — hasonlóan az Ausztriában érvényben levő 1917 március 18-iki császári rendelet határozmányaihoz — a Munkásügyi Panaszbizottság hatáskörébe.

6. Az ipari üzemek munkásellátásának, és a közhatósági, elsősorban hadügyi rendelkezések kvótaszerű arányban való biztosítása céljából az Ausztriába vezényelt ipari szakmunkásokat magyarországi ipartelepekre kell visszavezényelni.

7. Anyag- vagy szénhiány és rendelkezések visszavonásából keletkező bármely üzemszünet esetén a munkásokat teljes keresetük erejéig kell kártalanítani.

8. A hadügyminiszternek 2200 Res. K. M. számú rendeletének azt a rendelkezését, amely az üzemük folytatására kötelezett vállalatokat arra kötelezi, hogy a hiányos táplálkozástól elerőtlenedett és elgyengült munkásságot a háború előtt érvényben volt heti munkaidőtartamban foglalkoztassák, hatályon kívül kell helyezni.

II. Szociálpolitikai szervezetek.

1. Hathatós szociálpolitika fejlesztésére, keresztülvitelére és központi irányítására a dolgozó nép egész életét átfogó hatáskörrel népjóléti minisztériumot kell szervezni. Közegészségügy, mezőgazdasági és ipari munkásvédelem és munkásbiztosítás, a lakásügy, népélelmezés, népruházkodás és közsegélyezés, az iparfelügyelet, a népstatisztika, munkaügyek és munkásügyek intézését, a munkásközvetítés ügyét, a munkásérdekképviselők ügyének fejlesztését, a kincstári ipari és bányauzemek és a hadigondozás ügyét a népjóléti minisztérium hatáskörébe kell utalni. A népjóléti minisztériumot a többi minisztériummal teljesen egyenrangú hatáskörrel és az ügy fontosságát megillető személyzettel és költségvetéssel kell felszerelni, hogy feladatának megfelelhessen.

2. Az iparfelügyeletet át kell szervezni. Mentésíteni kell minden, a munkás védelem ügyéhez nem tartozó feladattól. Ki kell vonni az iparfelügyelet hatásköréből a kazánvizsgálatot és az iparfejlesztés ügyét. Az iparfelügyeletet ki kell építeni, orvosokat, női és munkás-iparfelügyelőket kell alkalmazni. Az iparfelügyelőket fel kell ruházni végrehajtói és büntető hatáskörrel.

3. A munkások és alkalmazottak hivatalos érdekképviselőül az ország területi beosztása alapján demokratikus alapon felépített mezőgazdasági és ipari mun-

káskamarákat kell szervezni. A munkáskamarák részére biztosítani kell csorbítatlan önrendelkezési jogokat és fel kell azokat ruházni a munkásság minden társadalmi és gazdasági érdekeit átfogó hatáskörrel.

4. A munkáskamarák felállításával kapcsolatban a nagyüzemekben széles hatáskörrel felruházott, a munkásság által demokratikus alapon megválasztott gyári, illetve üzemi választmányok szervezendők. A gyári választmányok hatásköre, a választmány tagjainak immunitása törvényben biztosíttassék.

III. Átmenetgazdasági intézkedések.

1. Az 1916. év június havában megtartott leedszi, illetve 1917. év október havában megtartott berni szakszervezeti kongresszusoknak a békekötésre vonatkozó szociálpolitikai követeléseit az általános békeszerződésbe be kell cikkelyezni. Követeli a kongresszus, hogy a békekonferenciákon a munkásság is képviselőt nyerjen. A munkásság már ezúton is felszólítja a kormányt, hogy a békeszerződésben a munkásosztálynak a munkásvédelem és a jogok azon minimális mértékét biztosítsa, amelyet minden országban végre kell hajtani.

2. A leszerelési előkészítésére és intézésére a katonai hatóságok mellé az érdekeltség és munkásság bevonásával szakbizottságokat kell szervezni. B szakbizottságok javaslatai alapján kell az egyes foglalkozási ágak és korosztályok szerint katonákat a szolgálatból elbocsátani abban a sorrendben, amint azt a termelés újjáépítése és folytonossága kívánja.

3. A hadsereg kötelékéből elbocsátott katonák részére az elbocsátástól számított legalább 6 hónapon keresztül a katonai illetményeket, illetve a családi illetékeket továbbra is folyósítani kell.

4. A kormány még a leszerelés előtt gondoskodjék a békés termeléshez szükséges közmunkák előkészítéséről és kiadásáról és a nyersanyag¹ akadálytalan elosztásainak biztosításáról. Törvényhatósági városokkal egyetemben nagyarányú lakásépítő programot, azonfelül vasutak, közutak beruházási és helyrehozatali programját, a szerszám- és mezőgazdasági gépipar fejlesztését és a nyersanyagbeszerzés biztosítását kell előkészíteni.

5. A hadfelszerelő üzemeket utasítani kell, hogy tegyenek meg minden előkészületet a normális, békés termelés biztosítására. A hadügyi kormány oldja fel a hadiszergyártó üzemek egyes rétegeit a hadiszergyártás

kötelezettsége alól és kötelezze azokat a békés termeléshez szükséges szerszámgépek előállításaira.

6. Az 1916. évi törvény alapján tervezett ipari és kereskedelmi munkaközvetítő intézetek hatáskörét ki kell terjeszteni a mezőgazdaságra is. A munkaközvetítő intézmények megfelelő alapon országosan kiépítendők. A foglalkozásszerűen üzött munkaközvetítést kivétel nélkül meg kell szüntetni.

7. A hadfelszerelő üzemeket kötelezni kell, hogy munkásaikat a békekötést követő időben lehető teljes számban megtartsák. Amennyiben ilyen üzemek a munkásokat és alkalmazottakat munka- vagy anyaghány miatt elbocsátják, az illetők, amíg megfelelő foglalkozást nem kapnak, az állam terhére teljes keresetük erejéig munkanélküliségélyben részesítendők.

IV. Általános szociálpolitika.

1. Munkásvédelem.

A kongresszus követeli a munkások és alkalmazottak szolgálati munkaviszonyának törvényes rendezését. Férfi-, női- és fiatalkorú munkások védelmét egységes törvényhozás alapján kell biztosítani.

15 évesnél fiatalabb gyermekeket minden kereseti foglalkozástól el kell tiltani. Nők és *18 évnél* fiatalabb munkások naponta legfeljebb 8 órán keresztül foglalkoztathatók. Éjjeli és vasárnapon fenntartott üzemekben, az egészségre különösen ártalmas üzemekben, bányákban és földalatti üzemekben nők és *18 évnél* fiatalabb munkások egyáltalában nem foglalkoztathatók. *Munkásnők heti munkaideje legfeljebb tíz órában állapítandó meg.* Szombat déli 12 órától hétfő reggel 6 óráig munkásnők üzemekben nem foglalkoztathatók. Szülés előtt és szülés után 6 héttel munkásnőket foglalkoztatni nem szabad, erre az időre az anyasági biztosítási után segélyben kell az anyákat részesíteni.

A munkások és alkalmazottak munkaidejét, törvényhozási utón kell szabályozni még pedig oly módon, hogy a napi munkaidő minden munkás számára 9 órában és egy átmeneti határidőn belül 8 órában állapítandó meg. Az éjszakai üzemek fenntartását azokra az üzemekre kell korlátozni, amelyeknek folytonossága természeti, technikai vagy népegészségügyi okokból nem szzakíthatók meg. Minden munkás részére 36 órai vásár-

napi munkaszünetet, folytonos üzemekben 36 órai heti pihenőt kell biztosítani. A munkás- és ipar egészségügyi védelmet törvényhozási utón kell rendezni.

Az emberi egészségre káros vagy mérgező hatású iparokban, az élelmiszerek vagy élvezeti cikkek gyártásainál foglalkozó iparoknál az otthoni munkát teljesen meg kell tiltani. Az otthoni munkásokat és háziipari munkásokat külön munkásvédelmi törvényekkel kell a vállalatokkal szemben megvédeni. Készükre a munkások bevonásával bérhivatalokat kell rendszeresíteni.

Valamennyi 18 éven aluli munkás részére a munkaidőn belül továbbképző tanfolyamokat kell felállítani.

2. Munkásbiztosítás.

a) A kongresszus követeli *a kötelező rokkant- és agkori biztosítást, kapcsolatban az özvegyekről*” és *árvaokról való gondoskodással, a kötelező baleset és betegség esetére való biztosítást.* A kötelező népbiztosítást az ipar és mezőgazdaság valamennyi foglalkozási ágára, munkásokra, magán- és köztisztviselőkre ki kell terjeszteni, mindazokra — keresetükre való tekintet nélkül —, akik alkalmazotti viszonyban állanak.

b) *A beteg segélyezésnél* a táppénz összegét a munkás teljes keresetének magasságában kell megállapítani és a megbetegedés napjától a felgyógyulás napjáig kell folyósítani. Keresettel nem bíró családtagokat orvos-, gyógyszer-» kórházi ellátásban kell részesíteni és a gyógyászati segédeszközöket részükre ki kell adni.

c) *A balesetbiztosításnál*, teljes kártalanítást kell nyújtani. Az ipari betegségek és az ipari mérgezések okozta munkaképtelenséget balesetnek kell minősíteni és eszerint kell azokat kártalanítani. A munkáspénztárakat fel kell hatalmazni mindazon intézkedések megtételére és népszerűsítésére, amelyek a betegségek megelőzésére és a balesetek elhárítására szorulnak.

d) A kormány részesítse rendszeres és megfelelő összegű pénzügyi támogatásban az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztárt, hogy a háború következtében sebesülés vagy megbetegedés, vagy hadifáradalmak vagy a rossz táplálkozás és túlfeszített munka mellett megbetegedett és elgyengült munkásokat a pénztárak *az állam terhére* segélyezhessék, hogy a jövő munkásgeneráció védelme érdekében hathatós csecsemő- és anyavédelmet rendszeresíthessenek és végül, hogy a betegségek megelőzésére és a betegek gyógyításaira megfelelő kórházakat, üdülőtelepeket, szanatóriumokat, szülőnőotthonokat állíthassanak fel.

e) *A munkanélküliek rendszeres segélyezésére a munkások önkormányzatán nyugvó, kötelező állami munkanélküliség esetére szóló biztosítási törvényt kell megalkotni. A leszerelés után bekövetkező ipari munkanélküliség segélyezési terheit a szakszervezetek nem vállalhatják. Ezért, míg a munkanélküliek biztosítás útján rendszeresen segélyezve lesznek, a munkanélkülieket segélyező pénztárákat, illetve szakegyesületeket kell pénzsegélyben részesíteni, amely segély azonban nem csorbíthatja a munkások politikai vagy más jogait és nem korlátozhatja a szakegyesületek önkormányzati jogát.*

3. Népegészségügy.

A közegészségügyi szolgálatot államosítani kell. Kellő számú, jól fizetett orvosokat, bábákat, orvosi segéd-személyzetet kell alkalmazni. A népbetegségek ellen való küzdelmet hathatós erővel az egész országra kiterjedően kell szervezni. Az állam terhére kellő számú kórházakat, speciális, tuberkulotikus, fertőző és nemibetegek, beteg csecsemők és sraülönők befogadására alkalmas gyógyintézetet keU létesíteni, népfürdőket kell felállítani. Állami költségen szanatóriumokat, üdülőtelepeket és beteggondozó intézeteket kell szervezni. A gyógytárákat községi és állami kezelésbe kell venni, a gyógyszereket önköltségi árban kell kiszolgáltatni.

A gyermekvédelem egész területét átfogó egységes törvények megalkotását követeljük. Az anya- és csecsemővédelmet kellő számú és jól fizetett védőnővel, szülőházak létesítésével az egész országra, kiterjedő hatállyal kell létesíteni.

Az iskolaorvosi intézményt az ország minden iskolájában rendszeresíteni kell, minden elemi, polgári, közép- és ismétlőiskolában egészségügyi előadásokat kell a rendszeres tananyagba felvenni.

4. Az élelmezés

terén követeli a kongresszus, hogy a háború egész tartama alatt a szükséges anyagok és katonai úton a munkaerő megszerzésével a tprmelés folytonossága biztceittassék. Az élelmiszereket minden, osztálykedvezéstől menten, igazságosan kell elosztani, a munkás- és alkalmazott fogyasztókat a szövetkezetek fejlesztése útján kell ellátni. A szegénysorsúak élelmének biztosítása céljából olcsó népélelmezés céljait szolgáló szociális élelmezési árakat kell megállapítani. A kül-

földi élelmiszerbehozatalt minden rendelkezésre álló eszközzel elő kell mozdítani, a kivitelt szabályozni kell, esetleg teljesen meg kell tiltani.

A háború után a hatósági élelmiszerelosztás ideiglenes fenntartása mellett a hatósági árakat gyors fokozatban le kell szállítani, az élelmiszervámokat végleg el kell törölni. A többtermelés előmozdítására nagyarányú földjavító művek létesítésével, az egész országra kiterjedő megosztással, a föld intenzív művelésére kényszerítő földértékadóval, demokratikus birtokreformmal és a mezőgazdasági munkásokra nehezedő minden kivételes törvény és bánásmód megszüntetésével intenzív mezőgazdasági szakoktatással törvényhozási úton követel a kongresszus intézményes biztosítókat.

5. Lakásügy.

A lakásügy terén követeli a kongresszus a mai házberrendeletek változatlan fenntartását, amíg a szükséges 3% üres lakás rendelkezésre áll. Követeli a házadó eltörlését, minden községben a telekértékadó általánosítását és az adókulcsszámok tetemes felemelését. Állam, községek és házi építőszövetkezetek részére minden telekre biztosítani kell a kisajátítási, illetve elővételi jogot; az állam gondoskodik az építési anyagok biztosításairól és az építéshez szükségessé munkaerők felszabadításáról. Állami és községi kislakásokat kell építeni, szövetkezeti és más közhasznú lakásépítést olcsó hitellel, másodlagi kölcsönök számára állami és községi biztosítókkal kell előmozdítani. Magánpaloták, villák, kastélyok építését ideiglenesen meg kell tiltani. A nagylakásokat és palotákat kisebb lakásokra kell felbontani és kislakásoknak nagylakásokká való egybeolvasztását meg kell tiltani! A háború után feleslegessé váló kaszárnyák és más katonai épületeket legényszállókká kell átalakítani.

6. Adóügy.

Az adózás terén követeli a kongresszus a munkásság megélhetését megnehezítő valamennyi fogyasztási, adó, valamint a munkásságra átháruló hozadéki adók eltörlését. Az állam szükségleteinek fedezésére szolgálganak: az újonnan megállapítandó általános földértékadó, progresszív jövedelmi adó, progresszív vagyoadó, magaskulcsu progresszív örökösödési adó; a három utóbbi a megfelelő adómentes létminimummal. A rendkívüli háborús terhek megszüntetésére egy egyszeri nagy vagyontengedést követelünk.

V. A hadirokkantak ügye.

A hadirokkantak ellátásának ügyét az egész népeiséget átfogó rokkantbiztosítással kapcsolatban kell megoldani. Addig is, amíg ilyen irányú törvény létrejön, biztosítani kell a rokkantak életfogytiglani gyógykezelését, a gyógyításhoz, kezeléshez szükséges orvosi segítséget, gyógyszereket, ortopédikai és mechanikai segéd-eszközöket és a jelenlegi létfeltételeknek megfelelő pénzübeli ellátását. A rokkantság mértékét, illetve a munkaképességcsökkenést a polgári foglalkozáshoz viszonyítva, polgári szakorvosok javaslata alapján, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár törvényes szervei útján és jogorvoslat biztosításával kell megállapítani.

A rokkantak az állam terhére oktatandók és egészségüket nem veszélyeztető foglalkozásokban kell őket elhelyezni, A mezőgazdasági rokkantak az állam költségén az állami és a kisajátítandó kötött birtokokon és nagybirtokokon telepítés útján kell elhelyezni. A telepítés a rokkantak képviselőjének bevonásával, a minimális megélhetést biztosító földmennyiség törvényes megállapításával történjék.